
Princeps namque

Autor:

Data de publicació: 05-02-2017

Princeps namque és un dels usatges de Barcelona que regulava la defensa del príncep i del Principat de Catalunya, i la convocatòria a les armes. Inclòs en els primers usatges del segle XI, va ser invocat explícitament fins al segle XVI. Derogat amb els decrets de Nova Planta, va perdurar com a filosofia de defensa nacional en la institució del sometent

Princeps namque és un dels usatges de Barcelona que regulava la defensa del príncep i del Principat de Catalunya, i la convocatòria a les armes. Inclòs en els primers usatges del segle XI, va ser invocat explícitament fins al segle XVI. Derogat amb els decrets de Nova Planta, va perdurar com a filosofia de defensa nacional en la institució del sometent.[1]

«Princeps namque» són les dues primeres paraules en llatí de l'usatge 68 (en alguna compilació és el 69): Princeps namque si quolibet casu obsessus fuerit, uel ipse ídem suos inimicos obsessos tenuerit, uel audierit quemlibet regem uel principem[2] («Lo Príncep si per qualche cas será assetiat, ó ell tindrà sos inimichs assetiats, ó oirá algun Rey ó Príncep venir»[3]).

El príncep tenia la potestat de cridar a les armes els nobles feudataris i tots els homes útils per a la defensa en cas d'amenaça a la seva persona o d'invasió del territori. L'assistència havia de ser tan ràpida com fos possible, si no, eren considerats culpables d'incompliment d'un deure, ja que «ningú no pot fallar al príncep en una qüestió tan important». Només podia ser invocat en cas que el príncep hi fos present. No tenia validesa fora del Principat,[4] i implicava el dret dels catalans a la possessió d'armes, que va esdevenir obligació amb Pere el Cerimoniós.[5]

En les Corts de Barcelona de 1368 es va regular la convocatòria amb l'aportació d'un servent (combatent) per cada 15 focs, passant la responsabilitat de la mobilització als regidors dels comuns.[6] El 1374 es va acordar la commuta del servei per una quantitat de diners amb els quals es contractaven els homes més aptes per al combat, de manera que passà a ser un fogatge o impost de guerra. Tanmateix, la mobilització general es mantenia invocant el princeps namque a través del sometent (repic de campanes, o so emetent).[7]

L'usatge va ser activat per Pere el Gran durant la Croada contra la Corona d'Aragó i per Pere el Cerimoniós durant la Confiscació del Regne de Mallorca i la Guerra dels dos Peres.[8] La segona meitat del segle XIV va ser el període en què més vegades es va invocar l'usatge. El 1640 el princeps namque va adquirir una transcendència política. Les Corts catalanes van rebutjar repetidament la institució d'Unió d'armes del comte duc d'Olivares, ja que es destinava a guerres exteriors en contra dels usatges.

Durant la Guerra dels Segadors es va mobilitzar la població al costat de la Diputació del General, i per aixecar un batalló del Principat[9] contra les tropes de Felip IV de Castella.

La institució del princeps namque transcendia els lligams feudals i constituïa un compromís entre el príncep i tota la població. Va propiciar la noció d'autodefensa, la formació de milícies, la possessió i ostentació d'armes, i el rebuig a participar en exèrcits i en guerres exteriors.

Referències

Bruniquer, Esteban Gilberto, Ceremonial dels Magnífichs Consellers y regiment de la ciutat de Barcelona
Sánchez Martínez, Manuel «La convocatoria del usatge Princeps namque en 1368 y sus repercusiones en la ciudad de

Barcelona» (PDF). Barcelona quaderns d'història [Barcelona], núm. 4, 2001, p.81. ISSN: 1135-3058 [Consulta: 7 juliol 2010].

Escartín, Eduard. «El usatge "princeps namque" en la edad moderna». A: Ramón Casterás Archidona. Profesor Nazario González: una historia abierta. Barcelona: Edicions Universitat Barcelona, 1998, p.103. ISBN 9788447519514 [Consulta: 7 juliol 2010].

Mata, Jordi; Alcoberro, Agustí «10 arguments per rebatre els equívocs històrics més habituals sobre Catalunya» (paper). Revista Sàpiens. Sàpiens Publicacions [Barcelona], núm.127, Març 2013, p. 24-35. ISSN: 1695-2014.

Gonzalez Calleja, Eduardo; del rey Reguillo, Fernando. La defensa armada contra la revolución: Una historia de las guardias cívicas en la España del siglo XX (en castellà). CSIC, 1995, p. 58. ISBN 8400075528.

Morello Baget, Jordi. Fiscalitat i deute públic en dues viles del Camp de Tarragona: Reus i Valls, segles XIV-XV. CSIC, 2001, p. 184. ISBN 8400060164.

Prats, Joan de Déu. Llegendes històriques de Barcelona. L'Abadia de Montserrat, 2009. ISBN 8498830648.

Sanchez Martinez, Manuel. Pagar al Rey en la Corona de Aragón durante el siglo XIV: Estudios sobre fiscalidad y finanzas reales y urbanas. CSIC, 2003, p. 180. ISBN 8400081935.

Passola i Tejedor, Antoni. «Oligarquía, municipio y corona en la Lleida de los Austrias» (en castellà).

Vegeu també

Recognoverunt Proceres, base del dret municipal de la ciutat de Barcelona.

Constitucions catalanes

Història econòmica de Catalunya